HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אימא לא ואי אשמעינן הני תרתי משום דממונא אבל אשת איש דאיסורא אימא לא נשביתי וטהורה אני למה לי משום דקא בעי למיתני ואם משנשאת באו עדים הרי זו לא תצא הניחא למאן [א]דמתני לה אסיפא אלא למאן דמתני לה ארישא מאי איכא למימר משום דקא בעי למיתני שתי נשים שנשבו ושתי נשים שנשבו למה לי מהו דתימא ניחוש [ב]לגומלין קמשמע לן וכן שני אנשים למה לי משום דקא בעי למיתני פלוגתא דרבי יהודה ורבנן ת"ר אני כהן וחברי כהן נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה עד שיהו ג' שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה רבי יהודה אומר אף אינו נאמן להאכילו בתרומה עד שיהו שלשה שנים מעידין על זה ושנים מעידין על זה למימרא דרבי יהודה חייש לגומלין ורבנן לא חיישי לגומלין והא איפכא שמעינן להו דתנן [ג]החמרין שנכנסו לעיר ואמר אחד מהן שלי חדש ושל חברי ישן שלי אינו מתוקן ושל חברי מתוקן אינו נאמן רבי יהודה אומר נאמן אמר רב נאמן אמר רב אדא בר אהבה אמר רב מוחלפת השיטה אביי אמר לעולם לא תיפוך [ד]בדמאי הקילו רוב עמי הארץ מעשרין הן אמר רבא דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא דרבנן אדרבנן לא קשיא אלא דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא כדשנינן דרבנן אדרבנן לא קשיא כדאמר רבי חמא בר עוקבא בשכלי אומנותו בידו הכא

משום דבעי למיתני שתי נשים שנשבו. לאשמועינן דבזמן שמעידות זו את זו נאמנות: **נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה.** מיוחסת. מעלה היא ביוחסין: **למימרא כו'.** קא ס"ד דטעמא דרבי יהודה משום גומלין: **החמרים.** סוחרי תבואה ומוליכין ממקום הזול לכרכין: **שלי חדש ושל חברי ישן שלי אינו מתוקן ושל חבירי מתוקן.** משבח את של חבירו ומזלזל את שלו שלי אינו מעושר של חבירי מעושר שלי חדש ואינו יבש עדיין כל צורכו [ה][ושל חבירי ישן ויבש כל צורכו] דסתם ישן טוב מן החדש בעת הגורן כדאמרי' באיזהו נשך (ב"מ עב:) היו חדשות מארבע וישנות משלש: **אינו נאמן.** הואיל ועם הארץ הוא ואינו נאמן על המעשר אע"פ שמעיד על שלו שאינו מתוקן ועוד שמוסיף עם זו דברים אחרים לשבח את של חבירו אינו נאמן להחזיק את של חבירו בחזקת מתוקן שאינן אלא מערימין אמור אתה כאן ואני במקום אחר:

בשכלי

נשביתי וטהורה אני למה לי. וקשה לרשב"א אמאי לא משני משום דבעי למיתני סיפא אם יש עדים שנשבית ואמרה טהורה אני אינה נאמנת וי"ל דמשום הא לא אצטריך דמסיפא דמתני' שמעינן לה דקתני סיפא עיר שכבשוה כרכום כל כהנות שנמצאו בתוכה פסולות ואינה נאמנת לומר טהורה אני: **שתי** נשים שנשבו למה לי. דאי לאשמעינן דאחת נאמנת על חברתה הא בהדיא תנן (לקמן כז.) דאפי' עבד ושפחה נאמנים: **וכן** שני אנשים למה לי משום דבעי למיתני פלוגתא דרבי יהודה ורבנן. אבל בשתי נשים משמע דלא פליג רבי יהודה משום דבשבויה הקילו וקשה דלקמן (דף כו.) אשכחן איפכא דמסיח לפי תומו נאמן בתרומה אפי' על פי עצמו כדאמר גבי יוחנן אוכל חלות דהעלהו רבי לכהונה על פיו וגבי שבויה תני לקמן (דף כז:) הכל נאמנים להעידה חוץ מבעלה ומוקי לה במסיח לפי תומו ומיהו למאי דמוקמינן פלוגתייהו במעלין מתרומה ליוחסין ניחא דטעמא דמחמיר רבי יהודה טפי בתרומה מבשבויה משום דמעלין מתרומה ליוחסין אבל רבי דמיקל טפי בתרומה במסיח לפי תומו היינו משום דקסבר דאין מעלין מתרומה ליוחסין כדאמר לקמן אבל למאי דמוקי פלוגתייהו משום גומלים קשה וי"ל דבתרומה דרבנן דוקא הוא דמתכשר במסיח לפי תומו כדמשמע בהגוזל בתרא (ב"ק קיד:) אבל בתרומה דאורייתא לא:

אבל אינו נאמן להשיאו אשה. (א) פי' בקונטרס משום חשש ממזרות ונתינות וקשה דלהכי ליכא למיחש כדאמרינן בהחולץ (יבמות מה. ושם) גבי עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל דאמרינן ליה זיל גלי או נסיב בת מינך משמע דאם ילך למקום שאין מכירים אותו ישיאוהו בת ישראל אע"פ שאין מכירים ולא יסתפקו בו בנתין וממזר וכן גבי ההוא דאתא לקמיה דרבי יהודה וא"ל נאמן אתה לפסול עצמך ואי אתה נאמן לפסול בניך משמע שהוא ובניו היו בחזקת כשרים אע"פ שלא היו מכירים בהם ונראה לר"ת דלהשיאו אשה דקאמר היינו להשיאו בדוקה מד' אמהות כדתנן בעשרה יוחסין (קדושין דף עו. ושם) הנושא אשה צריך שידקדק אחריה ד' אמהות ואין נאמן אם ישא אשה בדוקה להכשיר בתו לכהן בלא בדיקה אלא יצטרך לבדוק אחריו וה"ה דמצי למימר ואינו נאמן להכשירו לעבודה ואותה בדיקה היא משום חללות דאין מכירין ישראל חללים שביניהם ולא משום ספק ממזרות ונתינות דלהא לא חיישינן כדפי' וכן משמע התם דקאמר דהיא אינה בודקת בדידיה דלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים ואי משום ממזרות ונתינות הא ודאי הוזהרו דהשוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ואם תאמר אי משום חללות בודקין לא ידבקו אלא יחוס אביה לבד דאפילו היתה אמה חללה כשרה היא ע"י אביה דלכ"ע בני ישראל מקוה טהרה לחללות ויש לומר מאחר שהצריכו לבדוק את יחוס האב משום חללות אגב חללות הוצרכו לבדוק כל פסול שבה גם של ממזרות ונתינות וכולה הך שמעתין דמצרכי בדיקה להשיא בתו לכהן אתיא כרבי מאיר דרבנן פליגי עליה התם ולא מצרכי בדיקה ואמרי כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות וא"ל אפילו עד אחד כדי להכשיר בתו לכהונה ומיהו להכשיר בנו או עצמו לעבודה צריך דלאו בחזקת כהונה עומד אי נמי אפילו כרבנן ובדלא עליו ערער כדקאמר התם במילתייהו דרבנן בד"א שלא יצא עליו ערער כו': **שלי** חדש ושל חבירי ישן. בפרק אע"פ פי' בקונטרס די"מ משום עומר ולאו מילתא היא דאם כן מאי מתרץ בדמאי הקילו התינח דמאי חדש ישן מאי איכא למימר ועוד דלא מצינו בשום מקום שנחשדו עמי הארץ על החדש ורשב"א פירש דקאי אשביעית וקאמר שלי חדש וגדל בשביעית ושל חבירי ישן וגדל בשנה שעברה ואשכחן דקרי לשביעית חדש דתנן במסכת שביעית (פ"ז מ"ז) ורד חדש שכבשו בשמן ישן ילקט את הורד וכי משני בדמאי הקילו בשביעית לא הוה לתרץ דפשיטא ליה להש"ס דרבי יהודה מיקל בשביעית משום דבאתריה דרבי יהודה חמירא להו שביעית כדאמר בהניזקין (גיטין נד.) ואין נראה לר"ת דסתם עמי הארץ לא נחשדו אשביעית דתנן בפרק עד כמה (בכורות ל. ושם) החשוד על המעשר אינו חשוד על השביעית החשוד על השביעית אינו חשוד על המעשר אלמא דסתמא אינן חשודין בשביעית ומעשר דקתני היינו מעשר שני דלמעשר ראשון חשודין הם והא דתנן במסכת דמאי (פ"ג מ"ד) ומייתי לה בהניזקין (גיטין סא:) המוליך חיטין לטוחן כותי או לטוחן עם הארץ אינו חושש לא משום מעשר ולא משום שביעית דמשמע דחשודים על השביעית איכא למימר דמשום כותי נקט שביעית אי נמי בודאי חשוד איירי וכן ההיא דמייתי בפרק קמא דחולין (דף ו. ושם) הנותן לשכנתו עיסה לאפות וקדירה לבשל אינו חושש לשאור ותבלין שבה לא משום מעשר ולא משום שביעית ועוד קשה לר"ת דאי באיסור חדש או שביעית מיירי הוה ליה למימר של חברי אינו חדש כדקאמר אינו מתוקן ועוד הקשה ר"ת דלעיל דההיא משנה דחמרין תנן במס' דמאי (פ"ג) הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם ואמר מי כאן נאמן מי כאן מעשר ואמר לו אחד אני איני נאמן איש פלוני נאמן הלך ולקח הימנו אמר ליה מי כאן מוכר ישן אמר ליה מי ששלחך אצלי אע"פ שהן כגומלין זה את זה הרי אלו נאמנים ואי ישן היינו דלית ביה איסור חדש או שביעית היאך קונה ממי ששלחו אצלו והלא הוא בעצמו אומר שאינו נאמן ועוד מדקא שאיל להיאך מי מוכר ישן מכלל שמה שקנה ממנו כבר היה חדש או שביעית והלא לא הלך אצלו אלא לפי שהוא נאמן ופי' הקונטרס נראה לר"ת עיקר דלהשביח קאמר ולרבותא דרבי יהודה נקטיה דאע"פ שמגרע את שלו ומשבח את של חבירו ומיחזי טפי כגומלין אפילו הכי נאמנין ואם תאמר א"כ מאי קשה ליה דרבנן אדרבנן דלמא הכא הוא דחיישינן לגומלין דדומה שהן גומלין כדפי' ויש לומר דאי לאו דחיישינן לגומלים בעלמא משום הכי לא הוו חיישינן טפי: **אביי** אמר לעולם לא תיפוך בדמאי כו'. והא דאמר אביי בפרק במה מדליקין (שבת דף כג.) ספק דבריהם לא בעי ברכה רבא אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן וכן בפרק אע"פ (לקמן נו:) משני אביי ודאי דבריהם עשו חיזוק ספק דבריהם לא עשו חיזוק רבא אמר בדמאי הקילו לא משום דלית ליה לאביי דרבא דהא הכא אית ליה ועוד דבשילהי המביא (ביצה לה:) דייק ממתני' דרוב עמי הארץ מעשרין הן אלא דאית ליה לאביי דכל ספק דבריהם אע"ג דליכא רוב לא בעי ברכה וגם לא עשו חיזוק ומיהו בפרק קמא דשבת (דף יג. ושם) אההיא דלא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ מפרש אביי שמא יאכילנו דברים שאינם מתוקנים ולא סמיך ארוב עמי הארץ מעשרין כדקאמר רבא התם סבירא ליה דלההיא מלתא מחמירין ולא סמכינן ארובא וכן רבא בסוף הניזקין (גיטין סא. ושם) גבי משאלת אשה נפה כו' ולא בעי למיסמך ארוב עמי הארצות דמעשרין לענין לסייע ידי עוברי עבירה דנראה לו לענין זה להחמיר:

בשכלי

מסורת הש"ס

א) [לעיל כג.], ב) [ע"ז סא:], ג) לקמן נו: דמאי פ"ד מ"ז, ד) שבת יג. כג. גיטין סא. לקמן נו: [ביצה לה: יבמות קיד. מנחות לא.], ה) נ"י כ"י, ו) [ועיין היטב תוס' בכורות יא: ד"ה הרי ועוד שם ל. ד"ה מתני' ותוס' סוכה לט: ד"ה במה],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אבל כו' פי' בקונטרס. נ"ב ע"ל בפירושו סוף דף כ"ה:

מוסף רש"י

שלי חדש. והישן טוב ממנו, שהחדש אינו יבש עדיין כל צרכו, והכי נמי אמרינן באיזהו נשך (ב"מ עב:) היו חדשות מארבע וישנות משלש כו'. ויש מפרשים משום עומר, ולאו מילתא היא דא"כ דמתרך בדמאי הקילו, התינח דמאי, חדש מאי איכא למימר, ועוד לא מצינו שנחשדו עמי הארץ על איסור חדש, ולא נקט לה אלא משום אין נאמנים דדמאי, ורבותא אשמעינן דאע"ג דמשבח ליה לחבריה נמי במילי אחרנייתא, אינו נאמן על הדמאי דחיישינן לגומלין (לקמן נו:). **בדמאי הקילו.** משאר ספק דדבריהם, ואפילו ספק ליתיה דרוב עמי הארץ מעשרין הן (שם).

תוספות רי"ד

נטמאת אינה נאמנת דדוקא [להתיר] נאמן ע"א [משום] דבשבוי' הקילו ולא לאיסור כדרבא דאמר אין דבר שבערוה פחות מב'. אלא אעצמה אמאי לא מהימנא. אלא פשיטא דאיכא עדים פי' שנשבו ומ"ה אעצמה אינה נאמנת לומר נשביתי וטהורה אני וחברתה נמי אסורה בלא עדותה והא דקאמר אינה נאמנת כלומר בלא עדותה היא אסורה. אימא מציעתא אני וחברתי טמאות נאמנת ע"ע ואין נאמנת על חברתה. ואי דאיכא עידי שבויה אחברתה אמאי לא מהימנא והלא גם בלא עדותה אסורה והמורה פי' ואינה נאמנת על חברתה ע"כ משמע דחברתה בחזקת טהורה קיימא. דבשלמא אינה נאמנת דרישא אע"ג דאכולה מילתא משמע שייך למתני [אינה נאמנת] משום היתר. אלא הכא דבהדי' תניא אינה נאמנת על חברתה קשה. אלא פשיטא דליכא עדים פי' מ"ה על עצמה נאמנת דשויתי' אנפשה חתיכה דאיסורא. אבל על חברתה אינה נאמנת דכיון דליכא עדי שבוי' חברתה משתריא באומר' נשביתי וטהורה אני וזו שמעידה עלי' כי נטמאת אינה נאמנת כדרבא. שאין דבר שבערוה פחות מב'. אימא סיפא אני וחברתי טהורות נאמנת על חברתה ואינה נאמנת ע"ע. ואי דליכא עדים אעצמה אמאי לא מהימנא. אלא פשיטא דאיכא עדים. פי' ומ"ה

אעצמה אינה נאמנת ואחברתה מהימנא שע"א נאמן בשבוי' רישא וסיפא דאיכא עדים ומציעתא דליכא עדים. אמר ר"פ כולה דאיכא עדים ואיכא ע"א דקמפיך פי' [דאיכא עדים] שמעידים שנשבו וע"א בא ומהפך כל הדברים. אני טמאה וחברתי טהורה וא"ל ע"א את טהורה וחברתיך טמאה. איהי שויתה נפשה חתיכה דאיסורא וחברתה משתריא אפומא. פי' המורה. דבשבוי' האמינו חכמים ע"א להקל ואפי' עבד או שפחה. וכדקתני מתני' אם יש להן עדים אפילו עבד וכו' וכ"מ שנאמן ע"א הרי הוא כשנים ואין דברי א' שכנגדו לטמא עומד במקום שנים. ומשמע מפירושו. דאע"ג

רשב"ג אומר וכו'. לקמן מפרש מאי בינייהו: ת"ר זה אומר אני כהן וחבירי כהן [א]. וז"א אני כהן וחבירי כהן נאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה עד שיהיה שלשה ב' מעידים ע"ז. וב' מעידים ע"ז. פי' המורה אינו נאמן להשיאו אשה מיוחסת ומעלה הוא בכהונה. (ולכך) [וכן] פי' גם ר"ח דאינו נאמן להשיאו אשה הראויה לכהונה. דחיישינן שמא חלל הוא. וק' לי א"כ איזה אשה יקח. דכשירה הראויה לכהונה אסרת לו ישא פסולה לכהונה אסור לו ליקח. דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורא באומרו כהן אני. ותו אפילו אי ברירא

עין משפט נר מצוה

פג א מיי' פי"ב מהל' מעשר הלכה י:

תוספות רי"ד (המשך)

דלא נשאת וגם לא התירוה לינשא. ואינו נ"ל דכיון דאיכא עדות מכחשת לה היכי שריא לה לחברתה אפומא דידה. והתנן בפ' האשה רבה עד אומר מת ועד אומר לא מת ה"ז לא תנשא דכי מהימנינן ליה לע"א דאמר מת ולא מצי אידך למכחשי' ה"מ כשבאו בזה אח"ז וכבר התירוה ע"פ אותו העד (אמרת) [אמרינן] לא תצא מהיתירא הראשון. אבל היכא דקיימי תרווייהו ומכחשי להדדי אמרינן לא תנשא. והכא היכי אמרי' דהיא נאמנת אע"פ שהעד מכחישה. ובתוספתא דכתובות [בפ"ב] ברישא דהא מתני' תני הכי. עד אומר נשבית וטמאה היא. וע"א אומר נשבית וטהורה היא. אשה אומרת נשבית וטמאה היא ואשה אומרת נשבית וטהורה היא אין משיאין אותה. ואם נשאת ל"ת. וא"כ בע"כ מאי דתני הכא נאמנת הכי בעי' לפרושי כגון שהתירוה לינשא על פיה. ובתר הכי אתא ע"א ואמר נטמאת. אי נמי כגון שהלכה ונשאת דאמרינן ל"ת. אני טהורה וחברתי טמאה וא"ל עד אחד את טמאה וחברתיך טהורה. איהי כיון דאיכא עדים לאו כל כמינה. פי' המורה ה"ג עדים וקאי אעידי שבוי' דע"א בטומאה אינו כלום אלא בסוטה בלבד שרגלים לדבר שהרי קינא לה ונסתרה חברתה משתריא אפומא דעד. פי' ה"נ כגון שנשאת. אני וחברתי טמאה. וא"ל עד את וחברתך טהורות איהי שויתי' נפשה חתיכה דאיסורא. פי' לפיכך אין העד נאמן לטהרה חברתה משתריא אפומא דעד כגון שנשאת. אני וחברתי טהורות ואמר לה עד את וחברתיך טמאות. איהי כיון דאיכא עדים לאו כל כמינה. חברתה משתריא אפומה דידה פי' כגון שנשאת או התירוה לינשא כדפרי': **מתני'** וכן שני אנשים זה אומר כהן אני וז"א כהן אני אין נאמנים ובזמן שהן מעידים זע"ז הרי אלו נאמנים. ר"י אומר אין מעלין לכהונה ע"פ ע"א. אר"א אימתי בזמן שיש עוררים. אבל במקום שאין עוררים מעלין לכהונה ע"פ ע"א. רשב"ג אומר משום ר"ש בן הסגן מעלין לכהונה ע"פ ע"א. פי' ב' אנשים שבאו ממדה"י ולא ידענו מי הם ז"א כהן אני וז"א כהן אני. אין נאמנים ליתן להם תרומה ובזמן שמעידים זע"ז שז"א אני וחברי כהנים וכמו כן זה הרי אלו נאמנים שמעלין לכהונה ע"פ ע"א. ואפילו היכא דאיכא למיחש לגומלין. ר"י אומר אין וכו' ואפילו היכא דליכא גומלין וכ"ש היכא דאיכא גומלין. פי' העד אתה עלי ואני עליך. אר"א אימתי אין מעלין במקום שיש עוררים הבאים לפוסלו. אבל במקום שאין עוררין מעלין והוא דליכא גומלין

א) גירסת רבינו וז"א אני כהן וחבירי כהן וכ"ה בתוספתא דמכילתין פ' ב' ע"ש.